

رابطه بین سبک‌های دلبستگی و سبک‌های هویت یابی در نوجوانان پسر ۱۵ تا ۱۸ ساله دارای سوء مصرف مواد

فرید احمدی^{۱*}، سکینه جهان‌تغیغ^۱، تقی پورابراهیم^۲، آناهیتا خدابخشی کولایی^۳^۱ کارشناس ارشد مشاوره، دانشگاه شهید بهشتی (f_ahmadi_1986@yahoo.com)^۲ دکتری مشاوره، دانشگاه شهید بهشتی^۳ دکتری مشاوره، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

چکیده

هدف از پژوهش شناخت رابطه سبک‌های دلبستگی با هویت‌یابی در نوجوانان دارای سوء مصرف شهر تهران می‌باشد. طرح پژوهش از نوع همبستگی و نمونه شامل ۱۰۰ نفر نوجوان ۱۵ تا ۱۸ ساله دارای سوء مصرف مواد مخدر شهر تهران بود، که به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شد. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه سبک‌های دلبستگی و هویت‌یابی استفاده گردید. داده‌ها از طریق آزمونهای کای دو و ضریب لاندا تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد که، سبک‌های هویت‌یابی با دلبستگی ارتباط دارند. به این معنا که، نوجوانان دارای سوء مصرف مواد، دارای سبک‌های دلبستگی ناپایم و اجتنابی و سبک‌های هویت‌یابی سردرگم و هنجاری هستند. در نتیجه می‌توان گفت که سبک‌های دلبستگی، نوع هویت‌یابی را در افراد دارای سوء مصرف پیش‌بینی می‌کند. کلیدواژه‌ها: دلبستگی، هویت‌یابی، سوء مصرف مواد، نوجوان و تهران.

بروند، در نتیجه ممکن است از مسیر پنهان زندگی منحرف گردند و در جستجوی یک هویت منفی باشند (شولتز و شولتز، ترجمه کریمی، ۱۳۸۱). مارسیا (۱۹۸۰)؛ به نقل از بزرگوری، (۱۳۸۶) هویت را به عنوان ساختار خود تعریف می‌کند؛ سازمانی پویا، خود ساخته و درونی از سائق‌ها، توانایی‌ها، اعتقادات و تاریخچه زندگی. هویت ایجاد هماهنگی بین تصور فرد از خود و تصویری که از خود و تصویری که از استنباط و انتظار دیگران از خودش دارد، است. هویت وابسته به گذشته و تعیین کننده آینده است، چرا که در کودکی ریشه دارد و پایه ایی است که وظایف زندگی آینده بر مبنای آن به ظهور می‌رسد (کروگر، ۲۰۰۰)؛ به نقل از جواد زاده شهشهانی، (۱۳۸۷). سبک‌های هویت‌یابی به روش‌هایی اشاره دارد که بر اساس آن فرد برای ساخت هویت و یا اصلاح آن وارد عمل شده و یا این که از تکلیف روشن نمودن هویت خود اجتناب می‌کند (برزونسکی و فراری، ۱۹۹۶)؛ به نقل از پیری، (۱۳۸۳). سندرز و همکاران (۲۰۰۴)؛ به نقل از محمدیان آکردی، (۱۳۸۳) در پژوهشی رابطه بین سبک دلبستگی، مشکلات الکل و هم وابستگی را بررسی کردند. نتایج وجود ارتباط بین سبک دلبستگی و مشکلات سوء مصرف الکل را نشان داده است. هویت به روش‌های گوناگون و در زمینه‌های مختلف و در رابطه با متغیرهای گوناگونی مورد پژوهش قرار گرفته است. به عنوان مثال؛ رابطه هویت و ارزش‌ها (قاسمی و همکاران، ۱۳۸۲)؛ به نقل از سماوی، (۱۳۸۸)، رابطه هویت و بهداشت روانی (قمرانی و همکاران، ۱۳۸۲)؛ به نقل از سماوی، (۱۳۸۸)، رابطه هویت و مهارت‌های زندگی (پیری، ۱۳۸۳)، رابطه هویت و میزان دلبستگی ایمن (نصرتی و همکاران، ۱۳۸۵)، رابطه هویت و جهت‌گیری مذهبی (هاشمی و جوکار، ۱۳۸۵)؛ به نقل از سماوی، (۱۳۸۸) و غیره نمونه‌هایی از این دست به شمار می‌روند. یکی از حوزه‌های جالب توجه در زمینه سوء مصرف مواد مخدر متغیرهای روانشناختی است، در همین راستا پژوهش حاضر به رابطه سبک‌های دلبستگی و سبک‌های هویت‌یابی، چگونگی رابطه و تاثیر آن‌ها در سوء مصرف مواد مخدر پرداخته است. در حال حاضر در بین نوجوانان در سراسر جهان شیوع روز افزون سوء مصرف مواد مخدر به چشم می‌خورد (کوئو و همکاران، ۲۰۰۲)؛ به نقل از سماوی، (۱۳۸۸). پژوهش‌ها از یکسو حاکی از آن هستند که بیش از نود درصد از سوء مصرف کنندگان مواد مخدر مصرف مواد را در نوجوانی آغاز می‌کنند (اسوادی، ۱۹۹۹)؛ به نقل از سماوی، (۱۳۸۸) و از دیگر سو، طبق پژوهش‌های انجام شده، ویژگی‌های شخصیت به عنوان متغیرهای زمینه ساز و تعدیل کننده نقش مهمی را در شروع و ادامه سوء مصرف مواد مخدر در گروه‌های سنی و جنسی و فرهنگی مختلف ایفاء می‌کنند. در این راستا، پاره ای از پژوهش‌ها به رابطه پایگاه‌های هویت به عنوان متغیرهای شخصیتی با سوء مصرف مواد مخدر در نوجوانان و جوانان پرداخته‌اند، ولی پژوهشی رابطه سبک‌های هویت‌یابی را با سوء مصرف مواد مخدر مورد پژوهش قرار نداده است. نظر به نتایج تحقیقات صورت گرفته و اهمیت شناخت رابطه بین سبک‌های دلبستگی و سبک‌های هویت‌یابی نوجوانان و جوانان و نیز تاثیر آن بر روی الگوهای رفتاری آنان، هدف پژوهش حاضر، تعیین رابطه بین سبک‌های دلبستگی ناپایم و دوسوگرا با سوء مصرف مواد مخدر، نیز سبک‌های هویت‌یابی هنجاری و سردرگم/اجتنابی با سوء مصرف مواد مخدر بود.

روش

شرکت کنندگان و طرح پژوهش

روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه تحقیق، کلیه نوجوانان ۱۵ تا ۱۸ ساله دارای سوء مصرف مواد شهر تهران در شش ماه نخست سال ۱۳۸۹ بود. که از میان آنها نمونه ایی به

امروزه بیش از نیمی از جمعیت کشور را نوجوانان تشکیل می‌دهند. نوجوانان سرمایه‌های پر ارزش جامعه و امیدهای درخشان مملکت تلقی می‌شوند. علاوه بر این عامل بسیار موثری در رشد و توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی کشور به شمار می‌روند. نوجوان ابتدا باید با تغییرات بدنی سازگار شود و آنگاه ناگزیر است با مجموعه‌ای از نظام‌های ارزشی برخورد کند و سپس رفتارهای مناسب با اجتماع داشته باشد (ماسن و دیگران، ۱۹۹۰)؛ ترجمه یاسایی، (۱۳۸۴). نوجوانان در این مرحله سنی به دلیل تحولات عمیق و همه جانبه‌ی شخصیتی، در هنگام رویارویی با مشکلات با دید منطقی کمتری برخورد می‌کنند و عموماً جنبه احساسی و عاطفی بر آنها غالب است، بنابراین احتمال بروز آسیب‌هایی چون افسردگی، خودکشی و سوء مصرف مواد، در این دوره سنی بیشتر به چشم می‌خورد. شروع نوجوانی با تغییرات بدنی همزمان می‌شود، در حالی که پایان آن بر حسب شکل‌گیری ساختارهای عقلی و تغییرات عاطفی و اجتماعی نوسانی تر در نظر گرفته شده است (کانتجر و پیترسن، ۱۹۸۴)؛ به نقل از منصور و دادستان، (۱۳۸۸). یکی از آسیب‌هایی که در دوران نوجوانی ممکن است رخ دهد سوء مصرف مواد مخدر است. تاکید بر روی عوامل موثر در سوء مصرف مواد مخدر احتمالاً بیش از هر چیز معطوف به شکل‌گیری الگوهای دیرپای شخصیتی است و این الگوهای شخصیتی متأثر از جهت‌گیری تحولی شخصیت می‌باشند. متغیرهای گوناگونی بر پدیدآیی و تداوم سوء مصرف مواد مخدر تاثیر می‌گذارند. در پژوهش‌های گوناگون متغیرهای چندی به منزله متغیرهای پیش‌بین در زمینه وابستگی به مواد مخدر بررسی شده‌اند که عوامل روانی - رفتاری از جمله این عوامل می‌باشند (نیوکام و ریچاردسون، ۲۰۰۰)؛ به نقل از فتحی و همکاران، (۱۳۸۷). در سراسر جهان، شیوع سوء مصرف مواد مخدر در بین نوجوانان و جوانان رو به افزایش است. سوء مصرف مواد در بین کودکان و نوجوانان زیر ۱۸ سال افزایش یافته است و این سیر پیش رونده همچنان ادامه دارد (کیانی، ۱۳۸۱). دلبستگی به عنوان یک عامل تحولی نقشی تعیین کننده در شکل دهی الگوهای شخصیتی دارد. دلبستگی در معنای کلی به پیوند عاطفی بین افراد اطلاق می‌گردد و در واقع افراد برای ارضای نیازهای عاطفی خود به یکدیگر تکیه می‌کنند. بالبی از اصطلاح دلبستگی برای شرح پیوندهای عاطفی استفاده می‌کند که با افراد خاصی در زندگیمان احساس می‌کنیم (میکولینسر، ۲۰۰۳). تمایل کودک به برقراری یک رابطه نزدیک با افراد خاصی و احساس ایمنی بیشتر در حضور این افراد دلبستگی نامیده می‌شود (اتکینسون و همکاران، ۱۳۸۶). جدایی از منبع ایمنی بخش می‌تواند با گسستگی ارتباط فرد با منابع انسانی اطراف و گرایش او به مصرف مواد برای فرار از ترس‌ها، اضطراب‌ها و پناه بردن به رویا، ارتباط داشته باشد. در عمل، مواد واسطه‌ای بین فرد و محیط می‌شود و رابطه‌ای ایمنی بخش با محیط به واسطه‌ی مواد صورت می‌گیرد و چنین تعبیر می‌شود که فرد در پرتو مصرف مواد امنیت پیدا کرده است (خستو، ۱۳۸۱). اساسی ترین تکلیف هر فرد در زندگی، از نوزادی و کودکی تا نوجوانی و بزرگسالی، آگاهی و پذیرش خود می‌باشد، به این معنا که فرد در تلاش است تا احساسی از هویت خود کسب نموده و کیستی خود را دریابد (هیون، ۱۹۹۴)؛ فیض آبادی، (۱۳۸۶). هویت مجموعه‌ای از معانی است که فرد برای تعریف خود به کار می‌گیرد (بورک، ۲۰۰۱). اریکسون معتقد بود که مرحله نوجوانی که از سن ۱۲ تا ۱۸ سالگی است، دوره‌ای بسیار مهم و بحرانی است، زیرا در این زمان است که نوجوان باید نقش‌ها و ایدئولوژی‌های مختلف را برای انتخاب مناسب تر تجربه کند و یا بیازماید. افرادی که از این مرحله مشکل با یک احساس هویت قوی بیرون می‌آیند، آماده هستند تا به یک احساس بسط یافته از اطمینان به خود و اعتماد به نفس با بزرگسالی خود روبرو شوند. افرادی که نتوانند به یک هویت منسجم دست یابند، بحران هویت را تجربه می‌کنند، آن‌ها نمی‌دانند که کیستند و یا چه هستند، به کجا تعلق دارند یا به کجا می‌خواهند

حجم ۱۰۰ نفر نوجوان دارای سوء مصرف مواد مخدر که به صورت نمونه گیری تصادفی خوشه ای چند مرحله ای، از مراکز ترک اعتیاد و مراکز دی. آی. سی. (Drop In Center) سطح شهر تهران انتخاب شد.

نوع ماده مصرفی	تعداد	درصد
تریاک	۱۴	۱۵/۶
هروئین	۱۱	۱۲/۲
کراک	۵۰	۵۵/۶
حشیش	۱۰	۱۱/۱
شیشه	۵	۵/۶
کل	۹۰	۱۰۰

ابزار

پرسشنامه سبک‌های دلبستگی‌هازان و شیور (Adult Attachment Questionnaire 1&2): این پرسشنامه شامل دو بخش است که در بخش اول، سه پاراگراف اساسی به شکل جملاتی از "کاملاً مخالف" تا "کاملاً موافق" درجه بندی شده است و در واقع در پی تعیین این امر است که تا چه حدی توصیف با ویژگی‌های آزمودنی مطابقت دارد. در بخش دوم، مجدداً همان توصیف‌ها مطرح شده است ولی این بار آزمودنی باید تنها با علامت زدن یکی از آن‌ها تشابه خود را با یکی از توصیف‌ها بیان کند. پژوهش‌های متعددی قابلیت اعتماد مورد قبولی را برای این پرسشنامه به دست آورده‌اند. پاکدامن (۱۳۸۰) برای دستیابی به قابلیت این آزمون ۱۰۰ نفر دانش آموز (۵۰ دختر و ۵۰ پسر) سال دوم دبیرستان (با حدود سنی ۱۵ و ۱۶ سال) که به طور تصادفی انتخاب کرده بود که این پرسشنامه را بر روی آنان اجرا کرد. تفاوت بین دو اجرای توصیف‌های ۱، ۲ و ۳ در بخش اول معنادار نبود. بنابراین این آزمون در سطح ۰/۹۵ قابل اعتماد است. در پژوهش پاکدامن (۱۳۸۰) همبستگی بین آزمون و آزمون مجدد بعد از یک ماه برای دلبستگی ایمن ۰/۳۶۶ و برای دلبستگی نایمن ۰/۵۶۱ و در مورد دلبستگی دوسوگرا، ۰/۷۲۴ شده است.

پرسشنامه سبک‌های هویت برزونسکی (Identity Style Inventory with Sixth Grade dreading level): این پرسشنامه برای اولین بار به وسیله ی برزونسکی (۱۹۸۹)، به نقل از غضنفری، (۱۳۸۲) ساخته شد. توسط وایت و همکاران مورد تجدید نظر قرار گرفت. این پرسشنامه ۴۰ آیتم دارد که ۱۱ آیتم آن در ارتباط با سبک هویت اطلاعاتی، ۱۰ آیتم آن در ارتباط با سبک هویت سردرگم/ اجتنابی و ۹ آیتم آن مربوط به سبک هویت هنجاری است. علاوه بر سه سبک هویت، ۱۰ آیتم نیز در ارتباط با تعهد هویت است. پاسخ‌ها براساس مقیاس لیکرت ۵ درجه ای تنظیم شده است (از کاملاً مخالف=نمره ۱ تا کاملاً موافق= ۵ نمره). آیتم‌های ۹، ۱۱، ۱۴ و ۲۰ که مربوط به تعهد هستند، نمره گذاری معکوس دارند. برزونسکی (۱۹۹۲) به نقل از غضنفری، (۱۳۸۲) آلفای کرونباخ ۰/۶۲ را برای سبک هویت یابی اطلاعاتی و آلفای ۰/۶۶ را برای سبک هویت یابی هنجاری و آلفای ۰/۷۳ را برای سبک هویت یابی سردرگم گزارش کرد. در ایران فارسی نژاد (۱۳۸۳) به نقل از غضنفری، (۱۳۸۲)، آلفای کرونباخ ۰/۷۷ را برای سبک‌های هویت یابی اطلاعاتی، ۰/۶۰ را برای سبک هویت یابی هنجاری ۰/۶۶ را برای سبک هویت یابی سردرگم و آلفای کرونباخ ۰/۶۸ را برای تعهد هویت گزارش داد. همچنین برای کنترل برخی از پرسشنامه‌های شناخت یحای متغیرهای نظیر سن، تحصیلات، مصرف سیگار و نوع ماده مصرفی استفاده شد.

شیوه گردآوری داده‌ها

جهت گردآوری داده‌ها ابتدا لیست مراکز دی. آی. سی. و مراکز ترک اعتیاد شهر تهران تهیه گردید و سپس از بین این مراکز، ۵ مرکز به صورت تصادفی انتخاب گردید. سپس از هر مرکز ۲۰ نفر در محدوده سنی مورد نظر (۱۵، ۱۶، ۱۷ و ۱۸ ساله) به صورت تصادفی انتخاب گردید. در ادامه با هماهنگی مسئول مرکز پرسشنامه‌ها به آزمودنی‌ها جهت اجرا ارائه گردید. اجرا به صورت گروهی و فردی بود. پس از نمره گذاری کلیه پرسشنامه‌ها و بازبینی صحت نمره گذاری، داده‌های خام وارد نرم افزار SPSS شد.

نتایج

برای ترسیم وضعیت گروه‌ها جداول شماره ۳ تا ۵ به ترتیب فراوانی، درصد و میانگین سن و تحصیلات آزمودنی‌ها را نشان می‌دهد. جداول شماره ۴ و ۵ نیز سیگاری بودن یا نبودن و نوع ماده مصرفی را در آزمودنی‌های دارای سوء مصرف مواد را گزارش می‌کند. نیز جدول شماره ۶ میزان رابطه بین سبک‌های دلبستگی و سبک‌های هویت یابی را نشان می‌دهد.

جدول ۱

توزیع سن آزمودنی‌ها

توزیع سن آزمودنی‌ها	تعداد	درصد	میانگین	انحراف معیار
۱۵	۱۰	۱۰		
۱۶	۱۰	۱۰		
۱۷	۴۱	۴۱	۱۷/۰۹	۰/۹۴
۱۸	۳۹	۳۹		
کل	۱۰۰	۱۰۰		

همانگونه که در این جدول مشاهده می‌شود بیشترین تعداد شرکت کننده‌ها (۴۱٪)، ۱۷ ساله بوده‌اند. میانگین سنی کل شرکت کننده‌ها ۱۷/۰۹ سال با انحراف معیار ۰/۹۴ بوده است.

جدول ۲

توزیع وضعیت تحصیلات شرکت کننده‌ها

تحصیلات	تعداد	درصد
بی سواد	۷	۷
ابتدایی	۲۵	۲۵
راهنمایی	۴۷	۴۷
دبیرستان	۲۱	۲۱
کل	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۳

طبقه بندی نوع ماده مصرفی شرکت کننده‌ها

مصرف سیگار	تعداد	درصد
بلی	۸۸	۹۷/۸
خیر	۲	۲/۲
کل	۹۰	۱۰۰

جدول ۴

نوع ماده مصرفی شرکت‌کنندگان برحسب تعداد و درصد

جدول ۵

رابطه سبک دلبستگی و سبک هویت یابی

سبک دلبستگی	اطلاعاتی		هنجاری		سردرگم		کل
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
ایمن	۱۵	۶۵/۲	۵	۲۱/۷	۳	۱۳	۲۳
نایمن	۳	۴/۹	۹	۱۴/۸	۳۹	۸۰/۳	۵۱
کل	۱۸	۷۰/۱	۱۴	۵۶/۵	۴۲	۱۶۳/۰	۱۰۰

دستیابی به اهداف در زندگی، روی آوردنشان به رفتار پر خطری همچون سوء مصرف مواد مخدر چندان دور از انتظار نیست. همچنین نتایج نشان می‌دهد که افراد دارای سوء مصرف مواد مخدر بیشتر دارای سبک دلبستگی ناایمن و اجتنابی و سبک هویت یابی سردرگم هستند به نحوی که می‌توان گفت مشکلاتی در محیط زندگی کودک وجود دارد و منجر به شکل گرفتن سبک دلبستگی اجتنابی در وی می‌شوند و در شخصیت او اثراتی می‌گذارند که باعث می‌شود او در نوجوانی و بزرگسالی از سبک هویت یابی سردرگم برخوردار شود.

می‌توان نتیجه گرفت که پیشگیری از بروز اعتیاد از این منظر قابل وصول است، به این صورت که با برنامه‌های آموزش خانواده و مداخلات درمانی در سیستم ارتباطات خانواده می‌توان به خانواده‌ها کمک کرد که رفتار والدگری شان به چه طریقی باشد که منجر به شکل گیری سبک‌های دلبستگی مشکل زا در فرزندان آن‌ها نشود و همچنین به آن‌ها آموزش داد که به چه طریقی عمل کنند که سبک هویت یابی فرزندان سبک مولد و زایا (اطلاعاتی) باشد.

در یک جمع بندی کلی از یافته‌های پژوهش حاضر، می‌توان چنین نتیجه گرفت که سبک‌های دلبستگی بالبی و نیز سبک‌های هویت یابی ماریسا و برزونسکی و سایر نظریه پردازان، اگر چه همواره ثابت و پایدار نمی‌مانند، اما از عوامل قدرتمند تعیین رفتار هستند. به نظر می‌رسد که هر چه سبک دلبستگی فرد فاقد امنیت و هرچه هویت فرد فاقد تعهد و کاوش نسبت به هدفهای مهم زندگی باشد، بیشتر می‌تواند رفتارهای بزهکارانه از جمله سوء مصرف مواد مخدر را تبیین کند. در حوزه پژوهش درباره مواد مخدر به دلیل حساسیت‌های قانونی و اجتماعی، اطلاعات جمع آوری شده بیشتر در خطر سوگیری پاسخ‌های مشارکت کنندگان هستند. پیشنهاد می‌شود رابطه بین سبک‌های دلبستگی و سبک‌های هویت یابی با دیگر متغیر روان شناختی همچون تاب آوری در برابر سوء مصرف مواد مخدر مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

- اتکینسون، ریتال؛ ریچارد سی؛ اس. ادوارد ای، اسمیت؛ داریل ج. بیم (۱۳۸۶). *زمینه روان شناسی*. ترجمه، حسن رفیعی، جلد دوم، تهران: انتشارات آرجمند.
- پاکدامن، شهلا. (۱۳۸۰). *بررسی ارتباط بین دلبستگی و جامعه طلبی در نوجوانی*. پایان نامه دکتری روان شناسی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی. دانشگاه تهران.
- جواد زاده شهشهانی، افسانه. (۱۳۸۷). *بررسی و مقایسه تصور خدا، معنویت و رضایت هویت در جوانان ۲۴ تا ۳۰ ساله پنجتاز و سوء مصرف کننده مواد مخدر، روان گردان و الکلی*. مرکز تحقیقات سوء مصرف و وابستگی به مواد، معاونت پژوهشی. دانشگاه علوم پزشکی و توانبخشی.
- غضنفری، احمد. (۱۳۸۲). *بررسی تاثیر هویت و راهبردهای مقابله بر سلامت روان دانش آموزان دبیرستانی و پیش دانشگاهی شهر اصفهان*. رساله دکتری. دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی. دانشگاه علامه طباطبائی.
- غفوری، بهاره. (۱۳۸۵). *مقایسه دلبستگی به مادر، پدر و گروه همتا در نوجوانان بدون سابقه مصرف مواد اعتیاد آور با نوجوانان سیگاری و نوجوانانی که وابسته به سایر مواد اعتیاد آور هستند*. تهران: موسسه دارپوش.
- ماسن، پ.ه، کیگان، ج. هوستون، آ.ک. و وی کانجر، ج. (۱۹۹۰). *رشد شخصیت کودک*. ترجمه مهشاد یاسانی (۱۳۸۰). تهران: انتشارات ماد.
- منصور، محمود؛ دادستان، پریخ (۱۳۸۸). *روانشناسی ژنتیک*. جلد دوم. تهران: انتشارات رشد.

Mikulincer, M. at all. (2003). Attachment theory and affect regulation: the dynamics, development, and cognitive consequence of attachment-related strategies, motivation and emotion. Psychology Press. Vol. 97, No. 2, P:77,79.

Burk. P. J. (2003). Identities and social structure: 2003 Coolly-Mead award address. Prepared for presentation at 2003 Coolly-Mead award ceremony of the social psychology section of the American Sociological Association meetings, Atlanta, GA.

جدول ۵ رابطه بین سبک دلبستگی و سبک هویت‌یابی در شرکت کنندگان را نشان می‌دهد. همانگونه که مشاهده می‌شود ۲۳ نفر دارای سبک دلبستگی ایمن، ۶۱ نفر دارای سبک دلبستگی ناایمن و ۱۶ نفر دارای سبک دلبستگی دوسوگرا می‌باشند. از بین افرادی (۲۳ نفر) که سبک دلبستگی ایمن دارند، ۱۵ نفر (۶۵/۲ درصد) دارای سبک هویت اطلاعاتی، ۵ نفر (۲۱/۷ درصد) دارای سبک هویت هنجاری و ۳ نفر (۱۳٪) دارای سبک هویت سردرگم/اجتنابی می‌باشند؛ از بین افرادی (۶۱ نفر) که سبک دلبستگی ناایمن دارند، ۳ نفر (۴/۹ درصد) دارای سبک هویت اطلاعاتی، ۹ نفر (۱۴/۸ درصد) دارای سبک هویت هنجاری و ۴۹ نفر (۸۰/۳ درصد) دارای سبک هویت سردرگم/اجتنابی می‌باشند و از بین افرادی (۱۶ نفر) که سبک دلبستگی دوسوگرا دارند، ۱۰ نفر (۶۲/۵ درصد) دارای سبک هویت اطلاعاتی، ۳ نفر (۱۸/۸٪) دارای سبک هویت هنجاری و ۳ نفر (۱۸/۸ درصد) دارای سبک هویت سردرگم/اجتنابی می‌باشند. نتیجه آزمون کای‌دو نشان می‌دهد که سبک‌های هویتی با سبک‌های دلبستگی در سطح خطای ($p < 0.001$) ارتباط دارد، بدین معنی که بیشترین سبک هویت اطلاعاتی مربوط به افرادی است که سبک دلبستگی آنها ایمن، و بیشترین سبک هویت سردرگم/اجتنابی مربوط به افرادی است که سبک دلبستگی آنها ناایمن بوده است. نتیجه آزمون همبستگی ضریب لاندانا نیز نشان می‌دهد که شدت این ارتباط در حد متوسط می‌باشد ($r = 0.493$).

بحث

هدف این پژوهش، شناخت رابطه سبک‌های دلبستگی و سبک‌های هویت یابی در نوجوانان ۱۵ تا ۱۸ ساله دارای سوء مصرف مواد مخدر بود. یافته‌های پژوهش فرضیه تحقیق را تایید کردند. در افراد دارای سوء مصرف مواد مخدر مشکلات دلبستگی و هویتی بیشتری وجود داشت، به طوری که این افراد بیشتر از سبک دلبستگی ناایمن و اجتنابی برخوردار بودند. به این ترتیب می‌توان نتیجه گرفت که چون افراد دارای سبک دلبستگی ایمن از خود، گرمی و صمیمیت نشان می‌دهند، به جنبه‌های مثبت و منفی خود هشیاری کامل دارند و در اکتشاف گری جسور و ریسک پذیر هستند و قدرت بیان هیجان‌های خود را دارند. روابط اجتماعی خود را به خوبی تنظیم کرده و در شبکه وسیع تری از روابط اجتماعی، درگیر می‌شوند. آنها خصومت و اضطراب کمتر و انعطاف پذیری بیشتری از خود نشان می‌دهند و کمتر از خطرات می‌ترسند، زیرا در موقعیت‌های خطر زا خود را تنها احساس نمی‌کنند و تمایل به ایجاد ارتباط صمیمانه و مثبت با دیگران دارند. در موقعیت‌های مشکل زا به خوبی می‌توانند حل مساله کنند و برای کسب لذت از راه‌های تایید شده و مناسب اقدام نمایند و کمتر به سمت راه‌های انحرافی همچون سوء مصرف مواد کشیده شوند.

افراد دارای سبک دلبستگی ناایمن هنگام تماس با موضوع دلبستگی (دوستان، همسالان و والدین) قادر نیستند آرامش کسب کنند. برانگیختگی سریع، ناامیدی، کج خلقی و داشتن رفتارهای وابسته از خود نشان می‌دهند. این افراد، با به کار بردن راهبردهایی مانند تاکید اتکاء به خود، اهمیت رابطه با منبع دلبستگی را انکار می‌کنند. این گونه افراد به دیگران اعتماد نمی‌کنند همیشه یک نوع فاصله ی هیجانی را از دیگران حفظ می‌کنند. اغلب تنها و متخاصم هستند. خصومت زیاد آن‌ها محصول نیاز دلبستگی ناکام شده، همراه با انتظار طرد از سوی دیگران می‌باشد. بنابر دلایل فوق می‌توان نتیجه گرفت که به دلیل مشکلاتی که افراد ناایمن دارند بیشتر از افراد دارای سبک دلبستگی ایمن به سمت مصرف مواد مخدر کشیده می‌شوند.

نوجوانان دارای سبک‌های هویت یابی سردرگم و هنجاری نسبت به افراد دارای سبک هویت یابی اطلاعاتی بیشتر به سوء مصرف مواد مخدر مبتلا بودند. نوجوانان دارای سبک هویت سردرگم در موقعیت‌های تصمیم گیری، اطمینان کمی به توانایی شناختی خود دارند و معمولاً قبل از تصمیم گیری احساس ترس و اضطراب دارند و معمولاً از راهبردهای تصمیم گیری نامناسب مانند اجتناب کردن، بهانه آوردن، دلیل تراشی استفاده می‌کنند. این افراد با راهبردهای تصمیم گیری نامناسب، خود آگاهی محدود، جهت دهی توسط دیگری، راهبردهای ضعیف اسنادی و شناختی، واکنش‌های اضطراب ناتوان کننده و کنترل بیرونی واکنش نشان می‌دهند. این افراد فاقد اهداف تحصیلی و شغلی ثابت و روشن هستند و از سطوح پایین مهارت‌های تحصیلی، خوشبختنداری و خود مختاری تحصیلی برخوردارند. استفاده از این سبک هویت با روان رنجوری بالا، مصرف مشروبات الکلی و سوء مصرف مواد مخدر و دارو در سنین پایین به طور مثبت همبستگی نشان داده است و با درون گرایی، نیاز برای شناخت، توافق، گشودگی و وظیفه شناسی به طور منفی همبسته است. می‌توان نتیجه گرفت که در این افراد به دلیل مشکلاتی که در سبک‌های مقابله ای و توانایی حل مسئله و مشخص نبودن مسیر زندگی وجود دارد و همچنین به دلیل نداشتن برنامه ای ملون در جهت